

Тучак Х.В. (2014). Соціальна робота в Данії. *Social Work and Education*, № 1, С. 56-61.

Тучак Х.В.,

*Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка
магістр кафедри соціальної роботи*

СОЦІАЛЬНА РОБОТА В ДАНІЇ

У статті досліджено сучасний стан соціальної політики в Данії, напрями її реалізації, проаналізовано особливості професійної підготовки соціальних працівників.

Ключові слова: *соціальна політика, модель соціальної допомоги, соціальна робота, соціальний працівник.*

В статье исследовано современное состояние социальной политики в Дании, направления ее реализации, проанализированы особенности профессиональной подготовки социальных работников.

Ключевые слова: *социальная политика, модель социальной помощи, социальная работа, социальный работник.*

This paper investigates the current state of social policy of Denmark, directions for its implementation, analyzes the features of the training of social workers.

Keywords: *social policy, social welfare model, social work and social workers*

Формулювання проблеми дослідження обумовлена тим, що на сьогодні недостатньо розкрито організаційний потенціал соціальної роботи, ефективність взаємодії її структурних елементів, яка реалізується через сукупність функцій за умов дотримання відповідних принципів соціальної роботи, що не дає змоги здійснювати соціальні засади на відповідному рівні. Королівство Данія (дан. Kongeriget Danmark) - країна розташована у північно-західній частині Європи на півострові Ютландія та 406-ти островах (з них населені 97). Подібно до інших скандинавських країн, Данія є державою з потужною системою соціального захисту і досить однорідним рівнем доходів населення, що досягається за рахунок ефективної промислової та сільськогосподарської політики та податкового регулювання.

Мета дослідження полягає в обґрунтуванні зарубіжного досвіду підготовки соціальних працівників у Королівстві Данії, а також основ сфер соціальної роботи і соціальної політики в цій країні.

Виклад основного матеріалу. *Соціальна політика в Данії має розгалужену систему, яка характеризується розгалуженою системою соціального забезпечення, фінансування якої забезпечується державою і охоплює все населення країни. Зазвичай, соціальні пільги і медичні послуги надаються громадянам Данії безплатно, а витрати на них покриваються за допомогою податків. Рішення завдань соціального забезпечення і медичного обслуговування максимально наближена мешканцям країни, питаннями соціального забезпечення займаються місцеві органи влади, а охороною здоров'я – адміністрації округів.*

У 1998 р. на зміну *Закону про соціальне забезпечення*, приходять чотири закони, які регулюють соціальну політику у країні:

- *Закон про активну соціальну політику*, який встановлює правила надання соціальної допомоги і участі одержувачів грошових податків у працевлаштуванні;
- *Закон про соціальні послуги*, який визначає порядок надання соціальних послуг і підкреслює право споживачів різних видів;
- *Закон про управління соціальною службою*, який регулює порядок розгляду справ в округах та органах місцевого самоврядування;
- *Закон про пенсії*, який встановлює правила пенсійного забезпечення [1].

Соціальна політика в Данії реалізується за чотирма напрямками: виплата грошових допомог і визначення кола осіб, які одержують соціальну допомогу; допомога родинам, у яких є діти і підлітки; допомога по догляду за пенсіонерами за віком, виплата пенсійної грошової допомоги непрацездатним[2].

Одним із напрямів соціальної політики в Данії є грошова допомога. Ця допомога надається лише в тому випадку, коли надання інших напрямів соціальної підтримки з будь-яких причин неможливо. Виплати грошової допомоги відсутні у випадку, якщо є можливість заручитися підтримкою через інші рівні соціальної системи. Особи, які мають накопичення у пенсійному фонді, не мають можливості отримувати грошову допомогу. Діти до 18 років, також не отримують грошової допомоги, оскільки їх мають забезпечувати батьки. Грошові виплати видаються за місцем проживання одержувача, який обов'язково має бути громадянином Данії. Проте з 1 липня 2002 року, одержувач, який немає датського громадянства, але проживає протягом семирічного віку в Данії, також має право на отримання грошових виплат. На отримання грошових виплат можуть претендувати ті громадяни, чиє соціальне становище істотно погіршилося (втрата роботи, хвороба, чи розлучення). Терміни виплат грошової допомоги необмежені, і можуть здійснюватися до того часу, поки одержувач зможе забезпечувати себе сам або отримає права на соціальну пенсію.

Другим напрямом реалізації соціальної політики в Данії є надання допомоги сім'ям з дітьми і підлітками, яка зазвичай, надається у вигляді соціальної послуги. Так, місцева влада гарантує сім'ям з дітьми віком до 3 років можливість відправити дітей у ясла, а дітей від 3 до 6 років – в дитсадок. Завдяки місцевим органам влади, ясла і дитячі садки створено з метою розвитку дітей, і, у тому, щоб дати батькам можливість працювати. Данія займає одне з перших місць у світі за кількістю працюючих жінок. За користування послугами дитячих установ треба платити. Розмір оплати може становити 33 % витрат установи по догляду за дитиною, а у багатьох районах країни, він нижчий.

З 2002 року тривалість передбаченої законом декретної відпустки становить 52 тижні. Перші 14 тижнів надаються матері дитини, а решта поділена між батьками. Під час декретної відпустки батьки мають право на отримання допомоги по безробіттю, проте більшість працюючих датчан у період декретної відпустки в цілому або частково, одержують заробітну плату відповідно до трудового договору[3].

Крім дитячих установ є й інші форми надання допомоги дітям і підліткам з вадами соціального характеру. Так, можливо тимчасове чи постійне проживання дитини в патронатній родині або в інтернаті.

Третім напрямом реалізації соціальної політики в Данії є соціальна допомога літнім та непрацездатним людям на дому.[4]. Таким людям надається допомога вдома, в дотриманні особистої гігієни, видається напрокат необхідна побутова техніка. Програма надання допомоги на дому фінансується місцевою владою. Інколи літні і непрацездатні люди не можуть жити самостійно. З цією метою створюються спеціально призначені невеликі центри, для літніх або непрацездатних людей. Метою їх діяльності є створення невеликих об'єднань, у яких мешканці спільно беруть участь у повсякденних справах.

Четвертим напрямом реалізації соціальної політики в Данії є пенсійна система, яка передбачає два види пенсій: дострокову і пенсію за віком. Дострокова пенсія може бути призначена

особам віком від 18 до 65 років, чия працездатність обмежена з причин фізичного чи соціального характеру. Заяви про надання дострокової пенсії розглядають місцеві органи влади. Останніми роками приділяється значна увага скороченню кількості пенсіонерів, за рахунок проведення трудових договорів. Люди старшого віку мають можливість працювати на «полегшених роботах».

Система пенсійного забезпечення за віком є державною. Пенсійний вік становить 65 років. Пенсії виплачуються громадянам Данії, або особам, які проживають в країні не менше 10 років. Державна пенсія включає базову пенсію, яка виплачується всім, і доплати до базової пенсії, сума яких залежить від розміру інших доходів пенсіонера. В Данії існує резервний пенсійний фонд ринку праці. В країні діє ряд схем пенсійного забезпечення, які підлягають узгодженню під час укладання колективного трудового договору з ЄС і поширюються на більшість працюючих.

Державна пенсія є основним засобом, яка забезпечує захист усіх громадян від бідності в похилому віці. Державна пенсія доповнюється пенсійними відрахуваннями під час праці відповідно до діючих схем пенсійного забезпечення, який гарантує розумне співвідношення доходів у працездатний і пенсійний періоди. Індивідуальні пенсійні накопичення доповнюють державну пенсію [5].

Данія наслідує соціальну модель соціального забезпечення, в якій держава бере на себе основну відповідальність за благополуччя своїх громадян. Ця відповідальність (у теорії) є всеосяжною, як всі аспекти добробуту, які вважаються універсальними і застосовуються до людей, що живуть і працюють у Данії з моменту отримання переваги соціальної держави і є основним правом громадян.

У цій моделі, держава реалізує пенсійні схеми, підтримує материнство та батьківську відпустку, надає пільги для безробітних і підтримує осіб з обмеженими можливостями. Країни із щедрою системою соціального забезпечення, такі як Данія, наклали податок на прибуток до 60 % поряд з іншими соціальними податками. ПДВ становить 25 %. Ці податки перерозподіляються державою між нужденними, наприклад, безробітними. Цей тип системи соціального забезпечення, як правило, називають скандинавською моделлю.

Останніми роками система соціальної допомоги Данії стала предметом пильної уваги з боку сусідніх країн. Нерідко її називають зразковою, оскільки датчанам вдалося досягти балансу між гнучкістю у вирішенні проблем зайнятості та охопленням населення соціальним захистом. «Щедро гнучку» датську модель схематично зображають як «золотий трикутник», в якому забезпечено чіткий взаємозв'язок між активною політикою ринку праці, гнучкими правилами працевлаштування і звільнення з роботи та «щедрою» сіткою соціальної безпеки. Ситуація в Данії характеризується одним з найвищих у Європі рівнів зайнятості серед осіб працездатного віку (77,4%) та низько кваліфікованих осіб (62,8%) (за даними обстеження робочої сили в Європі). Датська система соціальної допомоги з її великими державними соціальними виплатами фінансується з податкових надходжень, і тому її фінансовий стан великою мірою залежить від рівня зайнятості. Тому політика зайнятості та уповноважені органи у сфері зайнятості становлять невід'ємну частину системи соціальної допомоги. Іншими словами, система соціальної допомоги функціонує за принципом як найактивнішого залучення до роботи всіх працездатних громадян.

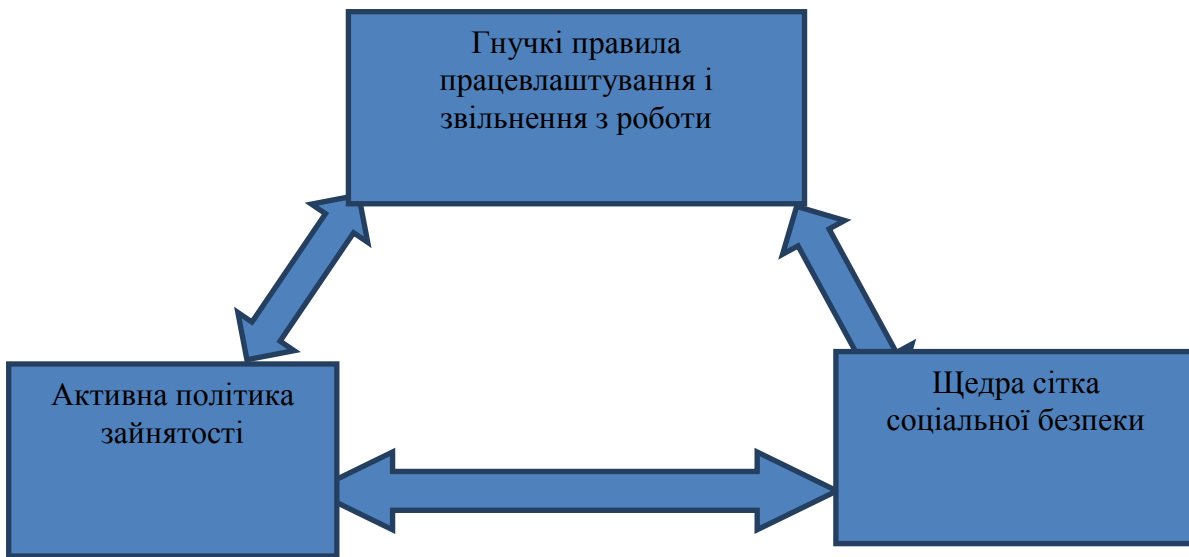

Рис.1. Датська модель соціальної допомоги.

Дотичними до реалізації соціальної політики в Данії є соціальні працівники, які об'єднані в Датську асоціацію соціальних працівників. Асоціація заснована в 1938 році – є професійною асоціацією та профспілкою. Датська асоціація соціальних працівників налічує 14.300 членів - усі вони мають ступінь в якості професійного соціального працівника або студенти. Це 90 % усіх професійних соціальних працівників у Данії.

Датська асоціація соціальних працівників володіє певними позиціями на переговорах які представляють всі професійні соціальні працівники на національному і на місцевому рівнях. Асоціація є членом датської організації "білих комірців".

Датська асоціація соціальних працівників захищає інтереси своїх членів з низки питань, таких як умови праці для навколишнього середовища, впливу на управління соціальних послуг, базової підготовки, підвищення кваліфікації, етики і т.д. Це публікує журнал *Socialrådgiveren* ("Соціальний працівник") кожні два тижні.

Датська асоціація соціальних працівників займається рядом важливих питань соціальної політики, а також бере участь у громадських дебатах. Це має особливе значення при наданні інформації про загальні переживання і надає інформацію з оцінки соціальних послуг так само, як захищає права, які спрямовані на більш якісних послуг для своїх клієнтів.

Датська асоціація соціальних працівників є членом Міжнародної федерації соціальних працівників (МФСР) і тісно співпрацює з іншими міжнародними організаціями.

У співпраці з міжнародними організаціями Датською асоціацією і соціальними працівниками було проведено ряд міжнародних конференцій з питань соціальної роботи. [7].

Актуальним для Данії є професійна підготовка соціальних працівників в країні. Вищі навчальні заклади Данії діляться на три типи:

- університети,
- вищі професійні училища,
- коледжі.

Нині в країні налічується вісім університетів (Копенгагенський, Ольборгський, Орхуський, Датський технічний університет. Вища школа бізнесу в Копенгагені, ІТ-університет в Копенгагені, університетський центр в Роскілле і Південнодатський університет). Всі університетські програми засновані на активній дослідницькій роботі. Професійна підготовка в університетах Данії, здійснюється за трьома освітньо-кваліфікаційними рівнями.

Освітньо-кваліфікаційний рівень бакалавра - передбачає трирічне навчання, зазвичай з акцентом на двох основних предметах. Завершення бакалаврської програми дає студенту право працювати за фахом або вступити на навчання за магістерською (кандидатською) програмою.

Магістерський (кандидатський) освітньо-кваліфікаційний рівень присуджується після того, як студент провчився в цілому 5 років. Він дає право працювати за фахом або займатися науковими дослідженнями. Магістерська програма повинна включати в себе 1 - 2 основні предмети бакалаврської програми й передбачає роботу над дисертацією протягом півроку. Університети також пропонують міжнародні магістерські програми тривалістю 1 - 2 роки.

Докторантура – освітньо-кваліфікаційний рівень – який передбачає присвоєння наукового ступеня доктора (PhD). Загальний академічний і дослідницький стаж доктора наук повинен становити не менше 8 років. Крім того, йому необхідно підготувати та захистити дисертацію. До докторантури зазвичай приймають студентів зі ступенем кандидата; саме навчання триває 3 роки.

Університетська освіта перебуває у підпорядкуванні Міністерства науки, технологій та інновацій (за винятком таких спеціальностей як архітектура, музика, образотворче мистецтво та бібліотечна справа, навчання за якими курує Міністерство культури).

Тривалість навчання в коледжах становить 3 або 4 роки, що за рівнем відповідає університетській бакалаврській програмі.

Існують також програми середнього циклу, метою яких є підготовка професійних кадрів. Серед потрібних спеціальностей - педагогіка, соціальна робота, журналістика, сестринська справа, машинобудування та ін. Програми складаються з вивчення теоретичних курсів і прикладних дисциплін, практики і підготовки проектної роботи. Більшість програм дають право продовжити професійне навчання і бути зарахованим на навчання за магістерською або, за певних умов, спеціальною кандидатською програмою. Невеликі регіональні коледжі часто об'єднуються, утворюючи центри вищої освіти ширшого профілю (CVU), які тісно взаємодіють з університетами. Сектором професійно орієнтованих коледжів і училищ управляє Міністерство освіти[6].

Висновки. Таким чином, можна зробити наступні висновки, про ефективність реалізації соціальної роботи великою мірою залежить від її наукової обґрунтованості і якісного проведення. Це вимагає глибокого знання закономірностей розвитку соціальних процесів, конкретних умов життєдіяльності людей, уміння використовувати наукові висновки і практичний досвід, творчо підходити до нових соціальних проблем.

Список використаної літератури:

1. Ламбаева І.А. Соціальна робота там. / Ламбаева І. А. –Улан-Уде: Вид-во ВСГТУ, 2000. З. 135.
2. Енциклопедія Школи соціальної роботи : У три т./ Пер. з англ./ - М.: Центр її загальнолюдських цінностей, 1993. З. 53.
3. Соціальне забезпечення у країнах Північної Європи. – М.:МГСУ, 1994. З. 265.
4. Енциклопедія Школи соціальної роботи : У три т./ Пер. з англ./ - М.: Центр її загальнолюдських цінностей, 1993. З. 76.
- 5.Баринова М.А. Пенсійне забезпечення: / Баринова М. А. нові підходи// Людина й праця. 1997. № 11.С.53 – 54.
6. «Соціальні орієнтири студентської молоді на сучасному етапі суспільного розвитку»[Електронний ресурс].– Режим доступу: 12. 03.2014 : <http://zavantag.com/tw_files2/urls_3/1097/d-1096652/7z-docs/18.pdf>– Загол. з екрану. – Мова укр.

7. «Danish Association of Social Workers» [Електронний ресурс] . – Режим доступу : 16.03.2014 : <<http://socialrdg.dk/Default.aspx?ID=52>>– Загол. з екрану. – Мова англ.
8. «Welfare system in Denmark» [Електронний ресурс] . – Режим доступу : 20.03.2014 : <<http://medicolink.dk/welfare-system-in-denmark>>–Загол. з екрану. – Мова англ.
- 9.«The Danish Health Care System» [Електронний ресурс] . – Загол. з екрану : 19.03.2014 : <<http://international.ucl.dk/life-in-denmark/the-danish-welfare-system/>>– Загол. з екрану. – Мова англ.

Стаття надійшла до редакції 11.01.2014

Стаття прийнята до друку 16.04.2014